

تلخ و شیرین هنر ایرانی در دومین سال قرن

مجتبی اردشیری

خبرنگار گروه فرهنگ

سال ۱۴۰۲ اگرچه به لحاظ آمارهای فرهنگی، سال رونق و غافلگیری بود اما اتفاقات‌های ناگوار بسیاری نیز در آن رخ داد تا کما فرهنگ‌دوستان سرزمین، حسابی تلخ شود. اگر در روزهای واپسین سال گذشته به یک مخاطب سینما و موسیقی اعلام می‌کردیم که در سال ۱۴۰۲، رونق به بازار مخاطبان سینما و موسیقی برمی‌گردد یا بهر جویی بزرگ در فرآیندی غیرانسانی، به قتل می‌رسد، دهان همه ما از تعجب باز می‌ماند. اما برخی از این اتفاق‌ها در نتیجه مدیریت‌های فرهنگی و برخی دیگر نیز در اثر جبر روزگار رقم خوردند تا حالا چیدمان اتفاق‌های فرهنگی ۱۴۰۲، ما را با ملمغ‌های آزشک‌ها و لبخندها مواجه کند.

در ادامه به ۱۰ پدیده مهم امسال از دریچه سینما و موسیقی نگاه خواهیم کرد.

رسیدن آمار کنسرت به ۵۰۰۰

امسال در حوزه موسیقی، اتفاق بسیار مغفتمی رخ داد و تعداد نوبت‌های اجراطی ۱۰ ماه مجاز امسال به عدد ۵۰۰۰ رسید. متوسط ماهی ۵۰۰ نوبت اجرا که قطعاً آمار خوبی در این حوزه به حساب می‌آید. هرچند که بخش عظیمی از این آمار در اختیار اجراهای پاپ قرار دارد اما این آمار، بیانگر دو نکته مهم است. نخست آنکه تصویری می‌شد افزایش بهای بلیت کنسرت که در پایتخت تا ۷۹۵ هزار تومان افزایش یافته، منجر به ریزش مخاطب خواهد شد که این اتفاق هیچ‌گاه رخ نداد به طوری‌که اجرای شش خواننده پاپ، در کمتر از نیم ساعت سولداوت می‌شود. یعنی طی سال جاری، ۴۰۰۰ تا ۵۰۰۰ بلیت (بسته به سالن اجرا) در کمتر از نیم ساعت به فروش می‌رسد که یک استقبال خوب محسوب می‌شود. روند استقبال برای دیگر خوانندگان نیز قابل قبول است. همچنین نکته مهم دیگر، گسترش مفهوم عدالت فرهنگی در سراسر کشور است؛ چراکه طی ماه‌های اخیر، تقریباً در هر شب در چند شهر استان‌های کشور، برنامه‌های زنده موسیقی اجرامی شد که اتفاق بسیار مغفتمی به حساب می‌آید.

خانه جشنواره‌ها

قرار است فعالان سینما و دوستداران هنر هفتم پس از ۴۲ سال خانه نشینی و مستاجری، صاحب خانه شوند. آنها هیچ‌گاه این همه سال خانه به دوشی را فراموش نخواهند کرد. از سینما صحرابگریزد که در سال ۱۳۶۳، یک ردیف برای اهالی رسانه در نظر گرفته شد تا سال ۱۳۷۱ که برای نخستین بار یک سالن به اهالی رسانه اختصاص داده شد. این داستان از صحرای آغاز شد و به سینما قدس، فلسطین و استقلال رسید. وقتی در سال ۱۳۸۸، برج میلاد برای نخستین بار به عنوان خانه رسانه اعلام شد، گویی اهالی سینما از پایین شهر به بالا شهر نقل مکان کردند. قرار است خانه جامع جشنواره‌ها که یک مجتمع چند جانبه بزرگ برای سینما، موسیقی و هنرهای تجسمی است در بخشی از پارک لاله تهران ساخته شود. این، یک خبر بسیارخوب است و برآورد آرزوی چندین دهه‌ای هنرمندان، سینماگران و اهالی رسانه.

غائله کنسرت علیرضا قربانی

برای سال‌های اخیر، برخوردی که شورای تامین با چند اجرای شهرستان به عمل آورد، اعتراض‌های بسیاری را رقم زد. برای امسال، تقریباً خاطر هردوستان جمع بود که دیگر شاهد مواردی چون کنسل شدن اجرای موسیقی در شهرستان‌ها نخواهیم بود. اما در کمال ناباوری کنسرت مهروماه علیرضا قربانی که از یک تور فشرده داخلی و خارجی به اصفهان رسیده بود، لغو شد. بهانه اما غیرقابل باور بود؛ حضور نوازنده زن. این تحکم که زیر پا گذاشتن مجوز قانونی وزارت ارشاد تفسیر می‌شد، خشم بسیاری از مردم را در پی داشت، طوری‌که حتی چند رسانه بین‌المللی نیز به این غائله ورود کردند. پس از هفته‌ها تلاش و رایزنی، بالاخره مجوز اجرای قربانی برای دهه پایانی اسفندماه صادر شد اما روز نخست، اجرای این خواننده نیز در نصف جهان کنسل شد و باز همان رجزخوانی‌ها تکرار شد که در نهایت با وساطت سنگین وزارت ارشاد، این غائله ختم به خیر شد و قربانی توانست به همراه تمام نوازندگان خود، در یکی از مهم‌ترین شهرهای فرهنگی کشور به اجرای برنامه بپردازد.

قاچاق فیلم‌ها

سال ۱۴۰۲، سال بسیار خوبی برای بردارن قاچاقچی بود. آنها ۱۰ فیلم قاچاق کردند. از «برادران لیلیا» بگیرید که در آخرین روزهای اسفندماه سال گذشته قاچاق شد تا «فسیل» که همین چند روز پیش، به‌شکلی ناگهانی، در کیفیت‌های مختلف، سراز کانال‌های تلگرامی درآمد. «جنگ جهانی سوم»، «خط فرضی»، «تفریق»، «ارادتمند، نازنین، بهاره، تینا»، «بی‌رویا»، «اورکا» و «شب، داخلی، دیواره» دیگر آثاری بودند که به شکل قاچاق بیرون آمدند. البته منشأ لو رفتن نسخه‌هایی از این فیلم‌ها که سر از اینترنت درآمد، عموماً محل بحث بود. اکثر این فیلم‌ها در جشنواره‌های خارجی نمایش داده شدند و نسخه قاچاق‌شان با لوگوی همان جشنواره‌ها بیرون آمد. بعضی‌شان هم اکران خارجی داشتند و وقتی به پلتفرم‌های خارج از کشور آمدند، نسخه قاچاق آنها هم وارد بازار شد. فسیل هم به دلیل اینکه در پلتفرم‌های داخلی نمایش داده شد، امکان اینکه از آن کپی برداری شود را فراهم کرد.

نهضت سالن سازی

تعداد سالن‌هایی که در سال ۱۴۰۲ به چرخه نمایش فیلم افزوده شد، ۲۱۱ عدد بود که آمار مطلوبی در جهت رسیدن به چشم‌انداز هزار سالن سینمایی تا پایان عمر دولت است. تعداد سالن‌های سینمایی کشور با رشد بیش از ۴۸ درصدی به نسبت آغاز به کار دولت سیزدهم، به عدد ۸۴۶ رسید. تعداد سالن‌های سینما تا انتهای ۱۴۰۲ درحالی‌به ۸۴۶ باب رسیده که این آمار در زمان روی کار آمدن دولت سیزدهم، ۵۷۰ سالن بود. با این آمار متوجه می‌شویم که به ازای هر ۱۴ هزار نفر، یک سالن سینما وجود دارد. این آمار در انتهای دولت دوازدهم، به ازای هر ۱۵۴ هزار نفر، یک سالن بوده است. استانداردهای جهانی این حوزه، وجود یک سالن سینما، به ازای هر ۱۰ هزار نفر است که آمار کنونی نشان می‌دهد. علی‌رغم اینکه سازمان سینمایی فاصله قبلی را تا حدود بسیاری بهبود اما هنوز به راندمان مطلوب این حوزه نرسیده‌ایم. هم‌اکنون ۹۰ شهر بین ۵۰ تا ۱۰۰ هزار نفر و بیش از ۵۰ شهر بالای ۱۰۰ هزار نفر، فاقد سینما هستند و نشانه‌گذاری به ترتیبی است که درصد بالایی از این شهرها، طی یک‌سال و نیم آینده از امکان سینما برخوردار شوند.

تغییر رئیس خانه سینما

شاید نحسی عدد ۱۳ بود که اجازه نداد سیزدهمین مدیرعامل خانه سینما، نتواند بیشتر از هفت ماه در سمت خود باقی بماند. دهم مهروماه امسال بود که مرضیه برومند به عنوان نخستین مدیرعامل خانه سینما، از سمت خود استعفا داد. احتمالاً دلیل این اقدام، حاشیه‌هایی بود که برای وی در ارتباط با متن سخنرانی‌اش در مراسم داریوش مهرجویی درست شد. اگرچه خود وی در متنی که منتشر کرد، اشاره چندانی به این اتفاق نکرد و از نبود امکانات لجستیکی و مالی سخن گفت. استعفا‌ی او نیز شش روز بعد پذیرفته شد تا علی دهکردی، جانشین وی شود. اتفاقی که در دوره هر دو مدیرعامل رقم خورد این بود که تقریباً هیچ اتفاقی برای صنف و اعضای آنها رخ نداد تا این رفت و برگشت‌ها، چندان تأثیری بر احول زار جماعت سینمایی کشور نداشته باشد.

فرهنگ

حضور ارگانی‌ها در جشنواره فجر

یکی از اتفاق‌هایی که در جشنواره فیلم فجر امسال رخ داد، تعدد آثار ارگانی در بخش مسابقه و نگاه نو بود. اتفاقی که البته دور از ذهن نبود و همین رویکرد سبب شد تا عده‌ای به جشنواره حمله کنند. البته که در این دوره، برخی خوش‌ذوقی‌ها اجازه نداد تا مفهوم اثر ارگانی، در همان تعریف کلاسیک همیشگی محدود شود. مثلاً اوج، «پرویزخان» را ساخت که مفهوم وحدت ملی را در زیرلایه یک درام ورزشی به مخاطب منتقل می‌کرد. همچنان که «باغ کیانوش» موفق شد تا با همین فرمول، به یک روایتگری نو در این زمینه دست یابد. وجود چنین آثاری سبب شد تا تجربه تعدد آثار ارگانی، چندان حوصله سربر نباشد. البته که حالت مفید این اتفاق آنجایی است که سایر نهادها و ارگان‌ها، چنین رویه‌ای را در دستور خود قرار دهند تا آنکه بخواهند با همان فرمول‌های قدیمی، صحنه‌هایی از نبرد را به تصویر بکشند و تولیداتی به دور از اقبال مخاطب را به جشنواره بفرستند.

فروش ۱۱۰۰ میلیاردی سینما

برخی، فارغ از در نظر گرفتن میزان تورم، از امسال به عنوان پرفروش‌ترین سال تاریخ سینمای ایران نام می‌زنند اما قطعاً این گزاره چندان درست نیست. سینمای ایران درحالی تا اواخر امسال به فروش ۱۱،۵۲۸،۹۸۸،۰۴۶٫۴ تومان رسید که کمتر کسی تصور می‌کرد گیشه امسال سینمای ایران، حتی به ۱۰۰۰ میلیارد تومان نیز برسد. ضمن اینکه افزایش قیمت بلیت برای امسال که به میزان ۳۳ درصد بود و در ادامه شناور شدن آن، این گمانه را تقویت می‌کرد که شاید مخاطبان، استقبال چندانی از فیلم‌های روی پرده نداشته باشند. با این تفصیلات اما استقبال مخاطبان از فیلم‌ها خوب بود. پیرو همین استقبال، چندان بعید نخواهد بود که بخواهیم برای گیشه سال آینده سینما به ۱۵۰۰ تا ۲۰۰۰ میلیارد تومان فکر کنیم. گرچه اگر افزایش قیمت بلیت برای سال آینده محقق شود که احتمال آن بسیار است، گیشه فراتر از ۲۰۰۰ میلیارد نیز چندان دور از انتظار نخواهد بود.

رونق نمایش‌های لاکچری

تئاتر کشور اگرچه همواره صورت خود را با سیلی سرخ نگه داشته اما در همین سال ۱۴۰۲، چندین تئاتر لاکچری روی صحنه رفتند که با هزینه هر یک از آنها می‌شد ده‌ها نمایش را به روی صحنه برد. در زیرلایه، یک دلیل مهم این اتفاق، عدم حمایت‌های مالی دولت از گروه‌های مختلف تئاتری است. در نتیجه چنین رفتاری، گروه‌ها مجبور به پذیرش اسپانسرهای بی‌ربط به هنر نمایش می‌شوند و یا اینکه طبق آن چیزی که دیده شد، دست به دامن بلاگرها می‌شوند. در هر دو رویکرد، عایدی چندانی برای هنر نمایش کشور به دست نمی‌آید، چراکه تنها نتیجه چنین رفتاری، پول‌پاشی بی‌حساب در چند نمایش محدود و فقیرتر شدن دیگر گروه‌ها است. وقتی رقم حمایتی از تئاتر در سراسر کشور، چیزی کمتر از ۱۰۰ میلیارد تومان برای یک‌سال است، طبیعی است که وزارت ارشاد نتواند آن حمایت‌تاثیرگذار را از گروه‌های نمایشی به عمل آورد.

خروج سینمای ایران در سال ۱۴۰۲ از رکود گیشه‌ها چگونه رقم خورد

الگویی برای عبور از بحران

میلاد جلیل‌زاده

خبرنگار گروه فرهنگ

وقتی قرار بود کم‌کم سال ۱۴۰۲ فرابرسد، بدترین پیش‌بینی‌ها درباره فروش سینمای ایران برای آن سال در ذهن‌ها چرخ می‌خورد. این وضعیتی بود که می‌توانست ما را دشمن‌شاد کند و حتی در پنجم فورودین ۱۴۰۲ بود که رسانه ایران اینترنشنال در سایت خودش تیترتز؛ «رکورد بدترین اکران نوروزی تاریخ سینمای ایران شکست. از یک سو عده‌ای از خوشحالی بابت اینکه سینمای ایران قرار است زمین بخورد، کف دست‌ها را به هم می‌ساییدند و از آن سو خانواده سینما بسیار غمگین بود که باید پس از رکود چندساله دوران کرونا، حالا رکود دیگری را به واسطه مسائل اجتماعی متحمل شود. همه چیز ما بر خلاف پیش‌بینی‌های تلخ رقم خورد و فروش سینمای ایران در سال ۱۴۰۲ بسیار بالا بود. اینکه سازمان سینمایی وزارت ارشاد چگونه با چه تدبیری توانست ورق قضیه را برگرداند، چیزی است که می‌توان آن را به عنوان یکی از مندهایی که سینمای ایران را به مابستر می‌شناساند در نظر گرفت و در آینده هم به عنوان الگویی برای شناخت راه حل‌های بیرون رفت از بحران‌ها مدنظر قرار داد.

داستان افول از قله

رکورد تعداد مخاطبان در سینمای ایران سال ۶۹ شکست، اما از آن پس این آمارهایک شیب نزولی مداوم را در پیش گرفتند و تا سال ۹۵ این وضع ادامه پیدا کرد. از سال ۹۵ به بعد هم اگرچه مخاطبان سینما مقداری افزایش داشت، اما حتی به درصدمی از سال‌های اوجش نرسید و مهم‌تر از آن اینکه فیلمسازی را در ایران تبدیل به صنعت یا تجارتی پولساز نکرد. به طوری‌کل نیمه دوم دهه ۶۰ برووق‌ترین دوران در تاریخ سینمای ایران بود و حتی سال ۶۷ که موشک باران شهری اکران نوروزی راه‌م‌ملغی کرد، عدد مخاطبان سینما نزدیک به ۷۷ میلیون نفر بود. باید توجه کرد جمعیت ایران در آن بازه زمانی حدود ۵۵ میلیون نفر بوده و

پنجشنبه ۲۴ اسفند ۱۴۰۲

شماره ۴۱۰۳

www.fdn.ir

FARHIKHTEGADAILY

۱۳